

Моренець О. І., Саруханян Д. С., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Корнеєв Ю. В., к.ю.н., доцент

ВОЄННЕ ВИКОРИСТАННЯ КОСМОСУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Як відзначається, використання космічного простору у військових цілях охоплює не тільки розміщення в космосі озброєнь, але і будь-яке застосування засобів космічного базування для забезпечення військової діяльності [1].

За характером виконуваних функцій космічні системи військового призначення умовно підрозділяються на три основні групи: бойові, розвідувальні і допоміжні (зв'язок, навігація, метеорологія і т.д.).

Бойові системи призначені безпосередньо для ураження цілей у космосі чи на землі. Саме ці системи маються на увазі, коли мова йде про космічну зброю і милітаризацію космосу.

Розвідувальні системи забезпечують спостереження за військовою діяльністю конфронтуючої сторони, дозволяючи відслідковувати як поступові зміни загального стратегічного потенціалу, так і оперативні локальні перегрупування сил, а також виконання домовленостей у військовій сфері.

Допоміжні системи призначені для забезпечення зв'язку, навігації і тому подібних функцій, що не є специфічно військовими, проте, життєво важливі для виконання збройними силами своїх бойових задач.

Космічний простір став розглядатися як потенційна сфера воєнних дій задовго до того, як з'явилися реальні технічні можливості для такого використання.

Спочатку мова йшла про випробування ядерної зброї в космосі, що провели США і СРСР. Перед випробуваннями стояли як чисто дослідницькі задачі по оцінці впливу ядерного вибуху, так і практичні задачі, спрямовані на вивчення можливостей знищення балістичних ракет [2]. Однак проведені випробування показали, що збиток від застосування ядерної зброї в космосі є неприпустимим. Практично порушувалося функціонування всіх супутників, що знаходяться в космосі. Значним було і радіоактивне зараження, що закривало пілотований космос. Тому сторони відмовилися від подальших ядерних випробувань і включили питання про випробування в космосі до порядку денного переговорів про заборону випробувань у трьох середовищах. У 1963 році «Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі і під водою» був підписаний.

Суперництво США і СРСР щодо питання розміщення ядерної зброї в

космосі викликало занепокоєння світового співтовариства. У жовтні 1963 року Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята резолюція 1884, що призиває всі держави утримуватись від виведення на орбіти навколо Землі чи розміщення в космосі ядерних озброєнь чи будь-яких інших видів зброї масового знищення. Розвитком цієї резолюції стало підписання в 1967 р. «Договору про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць і інші небесні тіла», яким заборонялося розміщення зброї масового знищення в космосі.

Погроза розміщення орбітальних бомб у космосі викликала проведення робіт зі створення протисупутникової зброї [2]. Випробування протисупутникової зброї з перемінним успіхом проводилися СРСР і США аж до середини 80-х років. Кожна зі сторін досягла певних успіхів у розробці й випробуваннях протисупутникових систем, але, будучи не упевнена у вигідності продовження протистояння в умовах, що складаються, припинила подальші роботи з їх удосконалювання.

У СРСР таке рішення було прийняте на основі односторонньої заяви генерального секретаря КПРС Ю.Андропова в 1982 році.

Досягнуті результати в розробці протисупутникової зброї, як видно, законсервовані, і можливість поновлення робіт у майбутньому буде залежати від того, чи відбудеться мілітаризація космосу.

У той час, як розробки в області бойових систем були під пильною увагою світового співтовариства, розробка розвідувальних і допоміжних систем відбувалася відносно спокійно, оскільки вони на тому етапі розвитку космічних засобів військового призначення істотно не дестабілізували військово-політичний стан у світі. Навіть навпаки, космічні апарати (КА) використовувалися для контролю за виконанням досягнутих домовленостей з обмеження і скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Інформованість сторін сприяла стабільності військово-політичної ситуації.

Відбувалося постійне удосконалювання розвідувальних і допоміжних систем. Вирішувалися суто техніко-економічні задачі з найбільш ефективного їхнього використання в інтересах збройних сил, а також, коли це було можливо, і для рішення цивільних задач. Розроблялися і постійно удосконалювалися системи фотографічної, оптико-електронної, радіолокаційної і радіотехнічної розвідки, супутники зв'язку, навігації, геодезії, метеорології, а також супутники системи попередження про ракетний напад.

Саме досягнення військового космосу стали основою для початку використання переваг космічних технологій у мирних цілях. А з деякого часу, і особливо в останні роки, використання досягнень космічної науки і техніки стало розширюватися. Якщо раніше космічні досягнення були предметом змагання між двома ідеологічними системами, то після подолання ідеологічних протиріч космос усе ширше став

використовуватися в комерційних цілях в інтересах потреб людей усього світу незалежно від рівня розвитку країн.

Таким чином, за станом на кінець ХХ - початок ХХІ століть космос залишається мирним, тобто в ньому не розміщені різні системи зброї, націлені на об'єкти в космосі чи на землі. Відсутні також й офіційно визнані, тобто відпрацьовані і прийняті на озброєння, системи зброї на землі, спрямовані на об'єкти в космосі.

В даний час задача полягає в тому, щоб цю ситуацію зберегти і в майбутньому. Космос повинний залишатися вільним від зброї, щоб людство могло і надалі безперешкодно використовувати його в мирних цілях.

Література

1. Тарасенко М. Военные аспекты советской космонавтики / М. Тарасенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ng.ru/>

2. Мольц К. Ядерные испытания в космосе, договор о запрещении испытаний в трех средах и договор об использовании космического пространства: уроки для сегодняшних политиков / К. Мольц. – ПИР-Центр. – Бюллетень «Ракеты и космос». – 2001. – № 3. – С. 5.

УДК 347.82:656(043.2)

Невмержицька О. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Єряшов Є. К., старший викладач

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ТРАНСПОРТУ

Суспільні відносини, пов'язані з діяльністю транспорту як єдиної транспортної системи України, регулюються Законом України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р., законами про окремі види транспорту, кодексами (статутами) окремих видів транспорту, іншими актами законодавства України.

Функціонування транспорту нерозривно пов'язане з використанням відповідних земельних ділянок. До земель транспорту ст. 67 ЗК України відносить землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту (будівель, споруд тощо). Узагальнююча підкатегорія землі транспорту включає землі окремих видів транспорту, правовий режим яких визначається